

KANNADIG

IMBOURC'H

Kelaouenn Emglev An Tiegezhioù niv. 72 Eost-Gwengolo 2011 Priz : 2,5 €

Levr “Oferenn ar Sul” a zo deuet er-maez !

E-kreiz ar bloaz-mañ ez eo deuet er-maez ul levr abouez¹ evit ar gatoliked vrezhonegerien. Ober a rae diouer deomp abaoe 40 vloaz, abaoe Goursened Vatikano II pa oa bet divizet gant an Iliz adaozañ doare-lidañ an Oferenn, ha pergen aotren lidañ anezhi e yezhoù ordinal an holl dud gwitibunan, gant lennadennoù ar Sul war dri bloaz, pefasoù niverusoc'h, peder pedenn-veur e lec'h unan ha kemmoù all c'hoazh. Ul levr-oferenn nevez a oa ret sevel neuze evit ar vrezhonegerien.

E tro 1969 e oa bet savet neuze ur c'huzul etreeskoptiel gant tri eskopti Breizh-Izel a-benn treiñ ervat ar *Missale Romanum* e brezhoneg. Siwazh e savas dizemglev, hag e kavas gwelloc'h Visant Fave, eskob-skoazeller Kemper ha Leon, paouez gant ar c'henlabour ha sevel ul levr-oferenn evit e eskopti dezhañ nemetken. Menegiñ a c'heller berr-haberr ar c'hudennoù pennañ : beleien eskoptioù Gwened ha Sant Brieg, ha zoken lod eus eskopti Kemper, a veze sellet alies gant dalc'hidi « *Kenvreuriez ar Brezoneg* » Kemper evel Breizataoed², « *a-du gant an FLB* », nasionalisted, a implije « *doare-skrivañ an Alamaned*³ », na ouient ket mat atav « *brezoneg*

OFERENN AR SUL

ar bobl » hag e oa ret kinnig testennoù a vefe eeunoc'h d'ar vrezhonegerien ordinal eget an testennoù orin, dre ma oa dañjer da gaout testennoù re ziaes, re bell diouzh brezhoneg ordinal an *terminal-speakers*...

Kement-se a zo kaoz e voe daou Imprimatur evit al levr-oferenn e brezhoneg : unan evit Kemper-ha-Leon, egile evit Sant-Brieg ha Gwened hag oferenn Roazhon. Daou levr-oferenn evit ur bobl a vrezhonegerien gristen a oa o vont da get ! Rak paouezet e oa bet a-grenn da gomz brezhoneg ouzh ar vugale abaoe ugent vloaz da vihanañ dre holl e Breizh-izel, ha dilezet e veze an ilizoù muioc'h-mui abaoe pell ivez, ha gwashoc'h-gwashañ da heul brizh-dispac'h 1968, ar gleizelouriezh, ar c'heñver-elouriezh⁴ hag an hiniennelouriezh dizoue ha danvezelour he deus gounezet abaoe ar gevredigezh arnevez penn-da-benn.

Ur prantad birvidik e voe ar bloavezhioù-se e gwirionez. Kroget e oa bet a-raok da skouer gant troidigezh « *Ar Bibl Santel* »⁵ en-dro da vMaodez Glandour hag un

¹ « Oferenn ar Sul », 642 p. 14,5 x 20,5 ktm. Kas 50 euro franko war anv an Ao. beleg M. Derrien, 1 Kermin vihan 22220 Pabu.

² Pevar beleg a oa bet harzet e 1969 da vare ar c'hentañ FLB.

³ Emglev 1941 anvet ar « *peurunvan* », « ZH » pe KLTG a voe distaolet gant « *Kenvreuriez ar brezoneg* » ha gant patrioted vat

Emgleo Breiz, tost eus ar PSF pe eus ar PCF ar braz anezho, a zegemeras doare-skrivañ ar chaloni Falc'hun eus 1954, a gelenne er skol-veur, hag a voe anvet eta « ar skolveurieg ».

⁴ Keñverelouriezh : *doctrine du relativisme*

⁵ Pa oa c'hoazh kristen dre vras an Emsav e oa bet embannet gant Al Liamm (da lavarout eo gant Ronan Huon) peder levrenn eus rummad « *Ar Bibl Santel* », bet troet diwar ar gresianeg : an

nebeut embannennoù a oa bet aozet gant Marsel Klerg evit klokaat levr-oferenn 1962 ha moulet gant Barr-Heol.

Buan a-walc'h e voe moulet e stumm kaieroù ar pezh a oa ret evit lidañ an Oferenn gant « *Kenvreuriez ar Brezoneg* » ha « *Studi-hag-ober* », peb a imprimatur disheñvel ganto evit an hevelep testenn latin. Mall a oa rak er parrezioù e kemere ar galleg lec'h al latin hag e chome lodenn ar paour gant ar brezhoneg : e gantikou. Ar re-se, kaer ha kozh, a oa diaesoc'h da zistroadañ moarvat, hogen abaoe ez eur deuet a-benn anezho...

Gant luskad « *Iliz ha Breizh* », bet renet e 1971 gant Loig Orhant ha goude-se gant Alan Souffes-Despré e voe klasket brudañ ha sikour savidigezh un toullad oferennoù brezhoneg war ar maez, hogen an darn vras anezho ne badjont ket pell, pezh n'eo ket souezh. Forzh penaos, ne zalc'hent nemet diwar emouestladur un nebeut emsaverien, pep hini en e gorn⁶, daoust ma chome c'hoazh d'ar poent-hont ur yoc'h mat a vrezhonegerien war ar maez. Un nebeut beleien ha laiked a zalc'has penn ouzh lanv ar galleg en Iliz e Breizh, war-lerc'h Vatikano II, pep hini en e zoare : e Lambêr (Plouarzhel) e klaskas an Aotrou ar C'hollo mont diouzh al latin d'ar brezhoneg ; e St Marzhin-Brest, Youenn-Souffes-Despré hag Oaled Sant Erwan a zeuas a-benn, goude kalz a basianted (25 bloaz !) da gaout un oferenn bep Sul straed Tourot... hogen kalz re ziwezhat : war-dro ar bloaz 1985 ; er Folgoad e teuas a-benn ivez Oaled Sant Erwan (Y. S.-D. hag Ivona Martin) da gaout oferennoù e brezhoneg d'ar Pemp Sul (miz Mae ha Yaou Bask), kaset en-dro gant Yann Desbordes ; e Plouneour-Menez e plantas kalonek an Aotrou Troal ar yezh er pardonioù, ha dreist-holl e voe kanet e-pad un nebeut bloavezhioù Gousperou Gouel Maria Hanter-Eost en abati Ar Releg e brezhoneg penn-da-benn, gant an tonioù latin mil anavezet, an tonioù « *krampouezh gwinizh du* », meurdezus, kaset en-dro gant Fañch Morvannou en e C'hloria Mundi ; e Bulien e tapas an Aotrou Marsel Klerg meur a daol bazh-eskob dre ma lide e brezhoneg hepken ; e Louaneg e vezed boaz da gaout oferennoù en teir yezh, da lavarout eo « FLB », F evit ar Galleg, L evit al latin, ha B evit ar Brezhoneg ; E Kemper-Gwezenneg (Armañs Ar C'halvez), e Kistinid (Marsel Blanchard), e Lokoal-Mendon (Meriadeg

Testamant Nevez e div lodenn, ar Salmoù, hag Izaia. N'eo ket diviet ar peder levrenn-se gant Al Liamm daoust ma ne gaver nemet 'Izaia' en e gatalog. Gant EAT emañ dornskrid Yeremia a chom dizembann. Gant M. Glanndour e oa bet liesskrivet Koheleth e 1952, Levr ar Furnez e 1953 hag Habakouk Hobdia Yoel Yona e 1955. N'ouzomp ket pelec'h emañ ar peurrest eus an droidigezh-se eus ar Bibl. En abati Kergonan (e armel sal ar Chabistr em eus gwelet un tamm eus e levraoueg) pe e KDSK Gwened ?...

⁶ Dielloù « *Iliz ha Breizh* » a zo bet fiziet e EAT gant Alan Souffes-Despré. Kavout a reer en o mesk div gartenn a verk an oferennoù brezhonek, lizhiri a-berzh ar re a aoze an oferennoù, hag ur strivadenn da bouezañ war an eskibien gant « Diner an Iliz ».

Herrieu) hag e meur ha meur a barrez all hag e kalz a bardonioù e klasked ivez reiñ ur plas bennak d'ar yezh, daoust ma teue da vezañ diaesoc'h-diaesañ a feur ma yae da anaon brezhonegerien ar parrezioù-se ha dre ma oa strishoc'h-strishañ pouez ar bastorelezh dre bastell-bro, a lame tamm-ha-tamm pep frankiz digant ar Bersoned en o farrezioù ; e skolaj St Marzhin-Roazhon e oad deuet a-benn, abretoc'h-kalz eget e Brest, da gaout un oferenn vrezhonek bep Sul, a veze darempredet gant familhoù emsaverien peurvuiañ izili eus EAT evel-just : Louarn, Olier, Kalvez, Bouessel du Bourg, Cherel, Pêr Roy, René Gorvan, Bourc'hiz o vuzikat... betek ma ne voe mui kavet beleg yac'h ebet da oferenniñ (bez e voe an Aotrounez beleien Barbotin, Kalvar ha Chardronnet). Hiziv an deiz ez eo berr roll an oferennoù brezhonek a c'heller da gaout, he c'havout a c'heller war lec'hienn Emglev An Tiegezhioù, ha moarvat ez aio c'hoazh ar roll-se war verraat dre ziouer a fideled hag a veleien gouest d'o lidañ, c'hoant ganto d'henn ober ha frankiz a-walc'h ganto ouzhpenn-se ! N'eus nemet e Trelevenez ma vez lidet tost ingal an Oferenn e brezhoneg d'ar sadorn da noz abaoe 1984.

An Tad Jozef 'n Irien, e karg eus « *Minih Levenez* » Trelevenez an hini eo a embannas ar c'hentañ⁷ labour moulet a zoare, e ti Cloître Sant Tonan e 1997, ul levr 1436 pajennad war baper bibl, a adkemere tost da vat labourioù « *Kenvreuriez ar Brezoneg* »⁸. An eskob Clément Guillon a zispleg e skrid-kinnig al levr ne oa ket bet kavet mat gant Roma reiñ un Imprimatur evit ar mouladur-se pa felle dezho ne vefe nemet un Imprimatur hepken evit Breizh a-bezh. Kelaouet e oa bet Roma diwar-benn ar fed ma oa a-wechoù pell-tre an destenn vrezhonek diouzh an hini latin e oa sañset treiñ ha ne oa ket al levr-oferenn-se frouezh ur c'henlabour etre an tri eskopti. Roet e voe urzh da adwelout ar Misal penn-da-benn. Diwar neuze e voe rediet ar restad bihan a veleien kozh hag a laiked stag ouzh ar yezh d'en em gavout war urzh o eskibien e Gouareg d'an 8 a viz Genver 1998, ha da gregiñ gant un aozadur unvan eus ar Misal, ha skrivet e reizhskrivadur 1941 a oa degemeret gant an holl skolioù.

« *Leor Overenn* » J. An Irien da lavarout eo doare Kemper ha Leon an hini eo a zo e diazez an embannadur nevez-mañ, nemet e voe lakaet er skritur peurunvan war aked Ofis ar Brezhoneg (a drugarez d'an Aotrou Poirier pergen), ha da c'houde e voe adlennet aketus gant ar c'huzul : tri skipailh daou zen o deus adwelet an oberenn penn-da-benn.

⁷ Leksionalioù Klerg a oa bet moulet evelkent dre offset e presbital Pedernege e levrennoù distag : bloavezhioù A, B, C, Korreiz, Pask. Un nebeut skouerennoù a c'heller kaout c'hoazh e stalig EAT evit ur Bennozh Doue.

⁸ Adsavet e oa bet an aozadur-se gant V. Favé hag ar chaloni Nédélec hag ez embannjont « *Kaieroù* » a vare da vare. Burutellet e voe troidigezhioù an eil re gant ar re all e kelaouenn abati Landevenneg, « Pax », e Barr-heol, Studi-hag-ober, hag er « *C'haieroù* ».

E-keit ha ma labourer ar c’huzul etreeskoptiel adunanet-se e teuas er-maez un trede embannadur latin eus ar *Missale Romanum*, ha dalc’het e voe kont eus se a drugarez dreist-holl d’an Tad J. Evenou. Person kozh Porspoder, an Aotrou Pêr Guichou⁹ eo a voe dibabet gant an tri eskob evel « *Censor deputatus* », da lavarout eo, hervez ar mellad 830 eus Gwir an Iliz (bet nevesaet e 1983), an den bet dibabet gant an eskibien da beurwiriañ an testennoù (§ 3) pergen e par ar feiz (§ 2). Izili all ar c’huzul a oa : an Aotrounez beleien Jozef Lec’hvien, Yann Talbot, Marsel Derrien, Yvon Motreff evit Sant-Brieg, an Aotrounez beleien Pêr Guichou ha Jozef ‘n Irien evit eskopti Kemper, gant ar Breur Herve Danielou hag an Aotrou Fañch Morvannou ; Marsel Blanchard Person Kistinid hag an Itron Yvona Arzur-Petitbon en anv eskopti Gwened. Meur a dro e savas bec’h etre izili ar c’huzul a-raok en em glevout war bep tra : ar garantez kristen a reas he labour hag e voe kaset al labour da benn mat daoust d’ar skoilhoù. Bennozh da Zoue ha Bennozh Doue dezho ! Diouzh am eus lennet eus al labour e seblant bezañ bet sirius a-walc’h. Ur studiadenn a ziforc’h a vo ret sevel da varn pelloc’h ar skrid e-unan. Menegiñ a c’heller dija ez eo bet adwelet zoken un disterañ an testennoù nemeto a oa boutin d’an daou imprimatur eus 1969 : ar *Gloria* hag ar *Gredo*, pezh ne oan ket en gortoz. Marteze n’eur ket aet lark a-walc’h evit treiñ « *consubstantialem Patri* » a zo bet lezet gant ar stumm boas « *kennatur gant an Tad* », pa c’hortozfed « *kensolvez gant an Tad* » evit bezañ reishoc’h evel ma c’houlenn gant reizhabeg d’am soñj feizoniourien Breudeuriez sant Pius X. N’eo ket peogwir ez eus ur fazi en droidigezh c’hallek e ranker dre ret degemer ar fazi-se ! (« *de même nature que le Père* » e galleg, hogen « *consubstantial with the Father* » e saozneg, « *eines Wesens mit dem Vater* » en alamaneg, « *consustancial al Padre* » e spagnoleg).

Bezeta vezo, seurt labour ne c’helle ket bezañ disi. Diwezhatoc’h e vo amzer a-walc’h da resisaat ha da reizhañ c’hoazh, diouzh ma vo ezhom, an testennoù sakr-se, ken a-bouez evit ar gatoliked, ha trugarekaat a c’hellomp a greiz kalon an dud - beleien dreist-holl - o deus kendaolet a-dreuz ar c’hantvedoù da lakaat en hor yezh Komz Doue, betek al levr-se, a c’heller sellout outañ evel frouezh

⁹ An Aotrou Guichou am eus anavezeta un tamm p’edo e karg eus an Oferenn sant Pius V e chapel sant Paol straed Tourot. Sarmonioù frammeta mat a zistage deomp hogen diegi en doa vont e brezhoneg ouzhin. Ur pezh fazi brezhoneg a gaver war bajenn gentañ embannadur e droidigezh eus an Testamant Nevez bet embannet da benn gant Minihi Levenez e 2002 « troet diwar ar c’hresianeg », pa c’hortozer « ar gresianeg ». An Tad Marc eus Landevenneg en doa burutellet didroidell an droidigezh-se e 2002 er *Bulletin de la Société Archéologique du Finistère*. A dra sur e oa desket bras Pêr Guichou war ar Skritur sakr, ha pergen sant Paol (kelenner e oa bet er c’hloerdi bras) hogen abaoe pell ne oa ket ar brezhoneg yezh e spered. E Ti-ar-re-gozh Sant-Tegoneg edo abaoe un nebeut bloavezhioù pa voe lazhet trumm en ur gwallzarvoud karr-tan, Doue d’e bardono.

kantvedoù ha kantvedoù a lidadurezh en hor yezh. Misal sant Pius V da skouer a oa bet troet pizh e KLT gant an Aotrou Uguen (e ti Goaziou 1924) hag e brezhoneg Gwened gant an Ao. Ao. Guillevic ha Priellec (La Folye 1927), ha bremañ hon eus ul levr a zoare da heuliañ an Oferenn en he stumm ordinal, Misal Paol VI, a zouj pizh ouzh an destenn latin ez eo an droidigezh anezhi en hor yezh.

War-dro pevar bloaz hanter e labouras izili ar c’huzul etreeskoptiel. D’an dri a viz Gwengolo 2003 en em gavas an tri eskob e Gwened evit degemer labour ar c’huzul. Divizout a rejont kinnig an danvez Misal unvan evit ar brezhoneg da... Gengor eskibien Frañs, a vouezhias, evit e zegemer!!! N’ouzomp ket perak e oa bet divizet tremen dre ar C’hengor-se rak hervez mellad 823 § 2 ar Gwir eus an Iliz e c’helle eskibien Breizh kas o zestenn war-eeun da Roma da vezañ degemeret da vat. E-pad o gweladenn « *ad limina* » d’an Den Evurus Hon Tad Santel ar Pab Yann-Baol II e miz Kerzu 2003 e voe fiziet an destenn en Nevetamaezh evit Goulloc’h Doue ha Kevreolerezh ar Sakramantoù¹⁰ rak da heul ar reñveroù en troidigezhioù he deus tennet Roma digant an eskibien ar gwir da reiñ un *Imprimatur* (a dalvez « *Ra vezo moulet!* ») evit an testennoù sakr. Abaoe n’eus keloù ebet, diouzh a ouzomp. Siwazh ne vo ket kavet nag e Roma nag e Breizh zoken brezhonegerien gouest da vurutellañ al levr-se, rak an holl a oa gouest a oa er gomision setu aze ! Ar reolenn nevez evit ar “*recognitio*” a-berzh ar Sez Santel a strisha kenañ ivez ar gouramlegadoù¹¹ – paz eus anv eus Komz Doue n’eo ket direizh a-berzh Roma lakaat amzer hag ensellout a dost a-raok reiñ an Aotreadur -, e keñver pastorelezh, e sav ar gudenn gant ar brezhoneg avat, evel gant miliadoù a yezhoù all dre ar bed ha n’int ket evit c’hoazh evit kaout al live-troidigezh goulennet.

Ha, siwazh, bez e c’heller en em c’houlenn daoust hag-eñ e servijo al levr da vat pa ‘z eo steuziet kuit ar bobl vrezhoneger kristen a oa toc’hor dija e dibenn an ugentvet kantved da vare embannadur *Leor Overenn Minihi Levenez* e 1997. Pep tra a zo da adsevel. Unan eus izili ar c’huzul etreeskoptiel a lavare din : « *Da vihanañ e varvimp en hor sav!* ». Ya, da vihanañ ez eus bet gallet lakaat un termen d’ur gleizenn boanius, merk un dizemglev gwallskouerius : en hor sav emaoamp adarre eta, gwir eo. Kement-se a zo kaer hag a zo bet graet a drugarez da strivoù an holl dud o deus kemeret perzh e savidigezh al levr-se. Bez e c’heller soñjal ivez ez eo bet savet al levr dre ziouer a emgannerien. A zo gwir a-walc’h ivez. Diouzh ur savboent denel n’eo ket dav bezañ ur profed evit diouganañ emañ hor yezh e brasoc’h arvar c’hoazh hag hor relijion. Mar plij gant Doue eta e treistbevo restad bihan pobl ar

¹⁰ Nevetamaezh evit Goulloc’h Doue ha Kevreolerezh ar Sakramantoù : *Congrégation pour le Culte Divin et la Discipline des Sacrements*.

¹¹ Gouramlegadoù : *exigences, conditions (de traduction amañ)*

vrezhonegerien griste. Prenañ hag implij al levr-se eta a zo un akt a feiz doubl evidomp.

Hogen, e don ar gudenn e chom hollveliegezh ar Stad a nac'h ouzh an Iliz koulz hag ouzh an Emsav da gaout ha da greskiñ ur c'hultur disheñvel diouzh hec'h hini. Ur Stad ne rankfe ket, e doare ebet, bezañ ur vammenn a sevenadur peogwir ez eo ar Stad

hollveliek dre natur... Dre ar skol hag ar meziennoù ez eo deuet da vezañ an aotrouniezh speredel nemeti karget eus ar c'hrouiñ-sevenadur. Pedomp eta gant al levr-mañ, maz aio d'an traoñ ar Stad c'hall diaoulek-se, marvus evit hor feiz, marvus evit hor yezh !

T. Gwilhmod

Ar “gender” avatar diwezhañ miz Mae 68

Sur a-walc'h hoc'h eus klevet komz eus an dra-se : adalek an distro-skol 2011, war ziviz Mavdiern gall an Deskadurezh Vroadel e vo kelennet dre ret d'an holl liseidi eus ar c'hentañ klas, dre brogramm “Skiant ar Vuhez hag an Douar” (SVT e galleg), kealiadurezh ar “reizh” (“gender” e saozneg), a nac'h ez eus un diforc'h revel etre ur paotr hag ur plac'h. Bez e oa bet kaset-war-raok abaoe ar bloavezhioù 1970, gant ar benevelourezed¹² amerikan, dreist-holl ar gevredadourez Ann Oakley gant he levr *Sex, gender and society*, pe ar brederourez Judith Butler gant he levr *Gender trouble*.

Evel ma lavar Marguerite A. Peeters war al lec'hienn *News.Catholique.org* e klask kealiadurezh ar “gender” dizadeiladiñ¹³ frammadur denoniell ar gwaz hag ar vaouez, evel maz eo bet krouet gant Doue. E gwirionez e c'heller stadañ kerkent emañ ar gealiadurezh-mañ en dislavar-groñs gant ar pezh a zesk deomp ar Bibl (Geneliezh 1-27) : “*Hag e krouas Doue an den diwar e skeudenn : diwar skeudenn Doue e krouas anezhañ : gwaz ha maouez e krouas anezho*”.

Daoust maz eo endeo paotr pe blac'h an eginell¹⁴ adalek ar gellig kentañ evodet diouzh ar frouezhidigezh, e taver war an dra-se er roll-kelenn er pennad “*Devenir homme ou femme*”. Hag evel-just ger ebet war ar 70.000 miliard a gelligoù eus hor c'horf, revet¹⁵ pep hini anezho, peogwir e vez dalc'het ganto, en o c'hraoñenn, an hollad eus ar c'hromozomoù-den, hag en o zouez ar c'hromozomoù XX ha YX a zo merk ar rev. Distroet e vez ar wirionez skiantel a-benn ar fin, evit piv ? da betra ? ha perak ?!

Daoust ma vez ar gwallzarvoudoù kromozomek dibarderiou dibao, e vez roet dezho ur plas ledan-kenañ e-barzh dornlevrioù nevez an SVT, gant ar pal anat da reizhabegañ¹⁶ ent-skiantel damkaniezh¹⁷ ar “gender”.

Sklaer eo ar c'hendrec'hadurioù a ren aozerion an dornlevrioù. Daou anezho a skriv krenn ha krak :

¹² Benevelourez : *féministe*.

¹³ Dizadeiladiñ : *déconstruire*.

¹⁴ Eginell : *embryon*.

¹⁵ Revet : *sexué*.

¹⁶ Reizhabegañ : *justifier*.

¹⁷ Damkaniezh : *théorie*.

“*An hennadelezh revel, da lavarout eo ar “reizh” (gourel pe benel), ma vezer anavezet drezi er gevredigezh, ne zeu ket hepken diouzh ar rev arwelrizhek¹⁸ da zeiz hor ganedigezh. Diazezet e vez an hennadelezh revel-mañ e kerzh hor bugaleerezh abred. An doare ma vez desavet ar bugel bihan a c'hoari ur roll a bouez¹⁹”*. A zo gwir evit ur c'hementad bennak, moarvat, hogen kement-se a zo “*sellout ouzh an traoù diouzh tu fall al lunedennig²⁰*”, rak ne c'heller ket nac'h evelkent al levezon-se, met al levezon-se n'eo ket, evel a roer da grediñ ken krennus eget ar c'hementad a d"testosteron" a zo gant ar wazed pe gant ar maouezed. Atav eo ar memestra : sevenadur an Ankoù, evit mont war-raok a rank implij degouezhioù arlezadek evel an henvelrevidi pe an dreuzrevidi. Ar skinwel a c'hoari goude-se ur roll diaoulek pa ziskouez war ar skramm emzalc'hioù arlezadek e gwirionez. Bez e c'heller soñjal ez eus bet atav tud douget d'an henvelrevouriezh met dres a-walc'h, ar gevredigezh o dalc'he rak o zech a ranker envel evel maz eo : direizh hervez an natur, en ur ger : fall. Ma seller ouzh keal ar Frankiz evel an tu en deus an den da zibab etre ar Mad hag an Droug ez eo reizh d'ar gevredigezh, evit ar Mad Boutin (Bonus Commune) lezennaouiñ evit mirout ouzh an euzhusterioù-se d'en em ledañ mui-ouzh-mui. Hiziv an deiz e c'hoarvez ar c'hontrol : ar Stad, gant e c'halloud dreistgoñvor war an holl witibunan, dre al lezennoù, ar rolloù-kelenn, ar skorennoù, ar meziennoù (ar Wask, ar Skinwel, ar skingomz...) a zoug an dud d'an Droug !

Gant damkaniezh ar “gender” ez eo sklaer hag anat bellerezh²¹ kevredigezhioù 'zo : klask a reont ober eus an heñvelreviadezh²² ur reolad²³, un dazeilad d'an arallreviadezh²⁴, hogen gant kelennerezh ar “gender” e ya an Deskadurezh-Stad er-maez eus he dever a neptuegezh. Dont a ra da vezañ stourmerez

¹⁸ Arwelrizhek : *phénotypique* ; tarzhreizhek : *idem*.

¹⁹ Manuel de Sciences – SVT, 1ère S, Bordas, avril 2011, p 234, & Manuel de Sciences – SVT/ physique-chimie, 1ère L-ES, Bordas, avril 2011, p 175.

²⁰ Daoust hag eñ ez anavezfe ul lenner un doare brezhonek a dalvezfe evit an dro-lavar c'hallek-mañ ?

²¹ Bellerezh : *stratégie*.

²² Heñvelreviadezh : *homosexualité*.

²³ Reolad : *norme* ; dazeilad : *alternative*.

²⁴ Arallreviadezh : *hétérosexualité*.

evit ur gealiadurezh n'eo ket skiantel, ha n'eo ket dezhi kelenn war an divoud-se.

A-hend-all, evit boazañ ar re yaouank d'ar gammwezidigezh-mañ²⁵ e vez diskouezet hag addispleget brokus gant aozerion an dornlevriou luc'hskeudennoù eus manifestadeg an treuzrevidi²⁶ e Pariz, eus ar *Gay-pride*, eus ar gerzhadeg a-enep d'ar gwallziforc'hiou... A-benn ar fin, ha tra souezhus eo, e vez gobidell ar "gender" en dislavar-groñs gant pezh a vez gwelet evit difenn an natur : tud a bep seurt, a-hiniennoù pe strollet e-barzh kevredigezhioù disheñvel, a zo enebet ouzh kement tra a zirenkfe an natur : al loened, an amprevaned, ar plant... hogen evit pezh a sell ouzh an den ez eo aotreet e-gin-bev ober n'eus forzh petra, ha zoken evit lod ez eo an den hag a zo an trubuilher hag a zlefe steuziañ. Lazhañ un torad kizhierigoù re niverus a vefe un trosez²⁷ evito, hogen lazhañ ur bugel e kof e vamm ne vefe ket unan.

Gant ar pennad war-lerc'h er roll-kelenn kefridiel, "*Revelezh hag engehenterezh*" ("*Sexualité et procréation*"), e tisleger dre ar munud diazezoù bevoniell ar blijadur revel, hag an tu da dridal gant ar rev²⁸ dizañjer, e vez diskouezet brokus ivez penaos bevennañ niver ar vugale, gant ar sioc'hanerezh o chom bepred an araez da ziluziañ kudenn ar babig nann-gortozet, meneget ez-kefridiel dindan an anvad euzhus "*Pizenn an deiz-war-lerc'h*".

Ar stourm a-enep d'an tiegezh, bet kaset da benn abaoe pell er broioù komunour, pa vire mui pe vui ar bed kornogat ar stumm hengounel anezhi, a zo bet kresket-kenañ gant brizhdispac'h miz Mae 1968 en deus degaset war e lerc'h : ar frankiz revel, an

²⁵ Kammwez (gourel), Kammwezidigezh (benel : ur c'hammwez o tont da wir) : *transgression*.

²⁶ Treuzrevidi : *transsexuels*.

²⁷ Trosez : *crime*.

²⁸ Tridal gant ar rev : *s'éclater sexuellement*.

deskadurezh revel er skol hep d'ar gerent gellout lavarout o ger, ar bizenn hilastaliñ, an torr-dimeziñ aezet, ar sioc'hanerezh, ar bizenn sioc'hanañ roet er skol hep aotre ar gerent, hag evel-just ar skinwel hag ar fiñvskeudennerezh hag o deus servijet da sturiadell²⁹ evedus evit ledañ er gevredigezh an doareoù nevez-se, deuet da vezañ e berr amzer ar reolad digemmus hiviziken.

Mard eo deuet ar skinwel, ar fiñvskeudennerezh, hag ar genroued bremañ, da vezañ ar binvioù gwellañ evit skignañ kement kelaouadenn, kement deskamant, kement ger-stur er gevredig, ez eo dre maz eus ur skinweler, mar ned eo ket daou pe dri, e pep ti bremañ. Hogen kaout ur skinweler n'eo ket ur redi, na selaou pezh a vez dibunet a-hed-bloaz gant ar benveg diaoulek-se : an hini a sell hag a selaou henn gra a youl-gaer, setu perak e vez intret aes-kenañ a-benn ar fin gant ar pezh a vez lavaret ha diskouezet. Gant ar skol ez eo disheñvel an traoù, un dra rediek ez eo, ret eo d'ar bugel deskiñ, un dra mennet gant ar stad, gant ar gerent ha gant ar gevredigezh ez eo. Neuze, gant spered kilvers naturel ar re yaouank, ne vez ket dalc'het ganto kement tra kelennet dezho, pell ac'hano, ha nebeutoc'h-nebeutañ, diouzh ar pezh a glever, neuze kealiadurezh ar "gender" a dremeno marteze dreist da bennoù al liseidi evel meur ha meur a dra all a gavont arabadus.

En ur c'hortoz, kevredigezhioù tiegezhioù pe get, katolik dreist-holl, a glask enebañ ouzh ar mennad-mañ ; un eizhkont bennak a gannaded c'hall o deus ivez goulennet ouzh ar Mavdiern Luc Chatel dilezel e raklun, hogen skouarn vouzar a ra hemañ. Hag ar gevredigezh, kornogat dreist-holl, a dremeno ur bazenn all war hent he diskar

Donwal Gwenvenez

²⁹ Sturiadell : *vecteur*, blieniell : *idem*.

Ur Gwenedour spiswel a-zivout dazont brezhoneg-Gwened

Diwar lenn testennoù treuzskrivet diouzh brezhoneg-Gwened evel Barzhonegoù Y. B. Kalloc'h e-barzh **Kannadig Imbourc'h**, pe c'hoazh, a-drugarez da Youenn Olier, an oberennoù a-bezh bet kempennet evit ar genyezh e katalog stalig **EAT**³⁰, e c'hell unan bennak en em c'houlenn da betra 'ta e servij, ouzhpenn ar vagadurezh speredel a gaver ouzh o lenn, moulañ en amzer hiziv levriou bet skrivet en ur

³⁰ ISTAR AN ITRON VARIA A LOURD Silvestr Seveno, hag ar raskrid a-zivout brezhoneg Gwened gant Youenn Olier, 5 € ; SANTEZ ANNA WENED, istor ar pirc'hirinded a Santez-Anna gant Silvestr Seveno, 5 € ; ar MAGAZIN SPEREDEL, un oberenn eus 1790 e teir levrenn gant Yeann Marion (1759-1824), diviet ; ENEZ AR VERTUZ gant Y. Marion 12 € ; AN NOR D'AR VUHEZ DEOL Sant Frañsez a Sal 344 p., un oberenn anavezet dre holl e-touez ar Gristenion, 26 €.

brezhoneg en em gav a-benn bremañ toc'hor a-grenn.

Degemer pinvidigezhioù brezhoneg-Gwened er genyezh hag aesaat d'ar Wenedourion degemer ar genyezh emeur o sevel tamm-ha-tamm, abaoe ar Gonideg, Vallée ha Roparz Hemon, sed aze ar respont a zeu diouzhtu, met ret eo anzav n'eus ken met IMBOURC'H, tost da vat, daoust ma vez rebechet a-walc'h ouzhimp hor "brezhoneg kimiek", en deus kiet da adembann kement a oberennoù gwenedek.

E-pad 60 vloaz ez embannas Youenn Olier er gouelec'h - evel Yann-Vadezour hogen gant nebeutoc'h a verzh ! - e oa tonket ar rannyezhoù da vont da get, ha ne oa netra da ober a-enep peogwir ez int aet da get - graet eo evit ar rannyezhoù, ne

gomzan ket eus ar parlantoù a glever c'hoazh a-wechoù er c'hafedioù war-lerc'h an Oferenn - a-gevret gant ar gevredigezh plouezat-kristen henvoazel ma aparchantont outi. War-lerc'h Vallée, lesanvet « *Tad ar brezhoneg* », en doa diskouezet Roparz Hemon ha **Skol Walarn** e oa gouest ar brezhoneg da vezañ par d'ar galleg : ar genyezh a oa oc'h en em gempenn, kammed-ha-kammed, hag e voe unvanet ar skriturioù e 1941, war c'houlenn ar skrivagnerion a vro-Wened, notit mat, un argerzh a oa oc'h ober e hent abaoe unvanadur skritur ar C'HLT e 1908.

Goude ar brezel, a-drugarez da bennegezh un den hepken er penn-kentañ, Youenn Olier, na fellas ket dezhañ disteurel **hêrezh Skol Walarn**, e voe degemeret tamm-ha-tamm emglev 1941 gant an holl, daoust da enebiezh dreitour³¹ skritur patrioted vat ar skol-veur e 1954 : renerien « **Emgleo Breiz** » ha, betek hiziv c'hoazh, bodet 30 vloaz 'zo en-dro da « **Les Cahiers du Bleun-Brug**³² », ar re o deus roet taol ar marv d'ar Bleun-Brug, aozadur an Aotrou Perrot. Nebeut a dud ha kalz a zroug pa n'eus ket fellet dezho degemer ar fed n'eus skoliad ebet a raje gant o skritur, e-touez an 13.000 a zo en tri reizhiad-keleñn...

Nevez 'zo c'hoazh, e dibenn miz Genver, gwashañ enebour ar brezhoneg, Fañch Broudic, a reas e reuz er c'hazetennoù³³ o c'houlenn digant ar rektordi kemm an doare-skrivañ evit ar skolioù. Diouzhtu e voe serret e glakenn gant ar rektor ha gant an Aotrou Le Guillou, an enseller e karg eus ar brezhoneg. Diouganer bras dazont ar brezhoneg dre e stadegoù, ha dreist-holl rener « **Emgleo Breiz** » - un ti a vev dreist-holl diwar skoaziadoù abaoe ar « **Charte Culturelle** » - a gave dezhañ e vefe bet deuet mat e ginnig da vistri an Deskadurezh C'hall e Breizh : « *Reizh* eo dezhi divizout war boent doare-skrivañ ar brezhoneg », emezañ.

Ar ger *Légitime* eo en doa implijet, e galleg. Iskis eo : n'eus nemet en ur vro evel hon hini ma vez gwelet tud o rendaeliñ e galleg diwar-benn skritur ar brezhoneg. Kavout a ra din n'eo ket reizh nag hervez lezenn e tivizfe amaezhidi an Deskadurezh C'hall penaos e ranker skrivañ ur yezh emañ o mistri a Bariz o klask kas da get abaoe *Villers-Cotterets*. Pa n'eus ken a *Akademiezh* evit ar brezhoneg abaoe m'eo deuet siwazh **Kuzul Ar Brezhoneg** da vezañ

³¹ An Aotrounez Merser, Keravel ha Seite o doa graet gant ar peurunvan ur poent 'zo bet.

³² Tri ezel dreist-holl o devoe ur perzh bras betek hiziv c'hoazh o souten skritur ar Chaloni Falc'hun hag e adkelennerien izili o-daou eus ar PCF, Le Du ha Le Berre (bet eilvaer Brest), lesanvet "skolveuriek", eus ar skol-veur c'hall 'keta : Yann-Bêr Thomin, bet maer PSF Landerne e-pad 30 vloaz, en doa dalc'het koulskoude a-ratozh d'ar "skolveuriek", daoust d'ar miliadoù a skolidi divyezhek a zo tremenet e-keit-se e skolioù brezhonek Landerne... An Aotrou beleg Jozef 'n Irien (Minihi Levenez) a embann koulz lavaret hepken er skritur-se, ha Charlez an Dreo e karg eus ar brezhoneg e servijoù-kreiz ar Skolioù katolik e Kemper.

³³ Ouest-France ar 26 a viz Genver.

mut, troet d'ur glad-kenwerzh hepmuiken, ez eo an enseller hag ar rektor an hini eo o deus graet al labour, o kas an dorzh d'ar gêr da Fañch Broudig !! Reizhpoell e oa eus o ferzh paz eo degemeret ar "zh" gant an holl skolioù hag an holl tiez-embann, war bouez unan³⁴. N'eo ket mui politikel ar gudenn eta. E 1945 hag e 1954 e oa afer ar skritur unan bolitikel : ret e oa degemer hêrezh **Gwalarn**. E 1974, siwazh hag adarre, e voe un afer bolitikel ivez, gant ar skritur lesanvet « *etrerannyezhel* », anavezet ivez diouzh anv ar marc'h-blein anezhi, Fañch Morvannou, unan eus diazezerien an **UDB** ha kelenner skol-veur d'an ampoent. **UDB, ar Falz** ha **Skol Vreizh**, da lavarout eo tuadur kleizelour-rannvroelour an Emsav, a implijas ur poent 'zo bet ar skritur-se. Koulz-lavaret e oa tu da c'houzout petra a soñje an dud, netra nemet o sellout ouzh o doare-skrivañ ! Hiziv an deiz, n'eus ken 'met e Bro-Wened ez eus un toulladig tud, kelennerien dreist-holl, a ra gant skritur 1974.

Graet e oa bet meneg anezho e pennadoù T. Gwilhmod en niv. 40, a-zivout ar gwenedeg (e diabarzh ur pennad hir diwar-benn ar gallaoueg³⁵ « Petra soñjal diwar-benn ar gwenedeg ? »), hag en niv. 67 diwar-benn tezen³⁶ Jean-Claude Le Ruyet, e skol-veur Roazhon (« War-zu ur c'hemm eus an doare-skrivañ ? »).

Daoust dezhañ bezañ Gwenedour, da lavarout eo gant un taol-mouezh a vez peurluviañ war ar silabenn ziwezhañ, e kinnig an tezenour-mañ mont war-zu³⁷ "*taol-mouezh ar c'hornôg a vez lakaet ingal war ar silabenn eil-ziwezhañ, war-bouez un daou c'hant ger bennak (...). Er reter - da lâret eo e Bro-Wened dreist-holl - ne vez ket pouezet war ar silabenn ziwezhañ er memes mod e pep lec'h. An taol-mouezh klevet e Langedig da skouer n'eo ket tamm ebet evel heni korn-bro An Alre. Ouzhpenn-se e kaver e tachadoù ledan ag ar reter ur bern gerioù taol-mouezhiet war ar silabenn eil-ziwezhañ, dres evel er c'hornôg (labour, bara, bugale..., savet, desavet, kavet, redet...).* Ar bihanañ a c'heller soñjal eo penaos an holl Vrezhonegerion - hag ar Wenedourion enkontet, na boud e vehe evit kalz nebeutoc'h a c'herioù - a vez kustum da glevout gerioù taol-mouezhiet war ar silabenn eil-ziwezhañ. Mar behe divizet keleñn taol-mouezh ar c'hornôg ne vehe ket d'an nebeutañ ur fenomen estren kant-dregant diouzh ar pezh a vez kustum an dud da glevout ha da lavarout.

Rak n'heller ket mui keleñn daou daol-mouezh dishañval er skol hep degas trubuilh d'ar skolidi, ha

³⁴ Hini F. Broudig, Emgleo Breiz, bihan ar bed. Gant Minihi Levenez ez eus bremañ un nebeudik embannennoù e ZH : BT-ou evel Loupio, Ar C'heloù Mat hag evit ar c'hKatekiz.

³⁵ <http://kannadig.chez-alice.fr/kannadigoukozh/40.html>

³⁶ gwened.tremenvoe.pagesperso-orange.fr/4RGENV2006.doc : un diverrañ e brezhoneg hag e galleg.

³⁷ E doare-skrivañ 1974 eo e skriv JC Le Ruyet. Adkempennet hon eus e skrid en doare-skrivañ Peurunvan.

mankout ar pal a-benn ar fin : bremañ e weler penaos e vez komzet brezhoneg plat, didaolmouezh a-grenn, diwar batrom ar galleg arre. Fur e vehe neuze en em glevout war-se.

Mez peseurt taol-mouezh choaz evit ar skol ? Ar bihanañ niver a vrezhonegerion a gomz gant taol-mouezh ar c'hevred, ha n'eo ket gant ar memes pouez e implijont an taol-mouezh ouzhpenn-se, evel ma hon eus lâret uheloc'h. Padal e vez reoliek a-walc'h taol-mouezh ar c'hornôg war ar silabenn eil-ziwezhañ. Setu perak e soñjomp penaos emañ ar gwellañ tra d'ober kemer da daol-mouezh ar skol hag ar c'helenn taol-mouezh ar c'hornôg, an heni war ar silabenn eil-ziwezhañ.

*Diwall : unvaniñ an taol-mouezh a c'houlenn un tamm truez ouzh ar re n'int ket kustum d'ober evel ma kinnigomp amañ. Alies, pa vez taol-mouezhiet ar silabenn eil-ziwezhañ, e vez pouezet kement warni ma ya ar silabenn dibenn-ger da netra. Setu penaos e skriver meur a wezh, evel ma vez distaget e lec'hioù zo, amann e-lec'h **amanenn**, Rostren e-lec'h **Rostrenenn**, o'r e-lec'h **ober**, deskôs e-lec'h **an dra-se zo kaoz**, blamber e-lec'h **abalamour da betra**... Rekiz e vo neuze, goude an taol-mouezh dereat, lakaat ar silabenn dibenn-ger da vout klevet spis memestra : **logodenn** (ha n'eo ket **logod** !) hag ivez **amanenn**, **ober**... E-mod-se e vo komprenet gant an holl."*

Anzav a ra an den e vez komzet, mui-pe-vui an hevelep brezhoneg e pevar c'horn ar vro, gant tud a oar, mui-pe-vui, lenn ha skrivañ ar genyezh. Bez eus eus c'hoazh tud a zo stag o c'halon ouzh ar rannyezhoù. Me 'zo ivez. Met ar gudenn ne rank ket bezañ un afer a gantaezidigezh, un afer a boell ne lavaran ket ! Rak ur yezh a zo da gentañ ur benveg evit ur gevredigezh a dud.

Ha peseurt "kevredigezh vrezhonek" eo hini hor bugale ? An hini a glaskomp sevel e par Breizh penn-da-benn, ha n'eo ket hepken e rez ar barrez. Tonket eo d'ar brezhoneg e vefe komzet heñvel, tamm-pe-damm, er gevredigezh-se, a en em harp da skouer war ar skolioù ha tiez embann arbennik evel Ti-Embann-ar-Skolioù (TES), war ar pezh a gaver war internet, war ar c'helaouennoù, war an abadennoigoù skinwel ha skingomz a-berzh Stad, war ar skingomzoù dieub a eskemm muioc'h-mui abadennoù kenetrezo... Ur benveg mat evit an amzer-vremañ a rank bezañ ar yezh, pe neuze e vezo distaolet hag e vezo kemeret un all. Kempennet eo bet ar benveg, ha mat eo, dre vras. Gwellaat anezhañ 'zo d'ober, anat eo, hag e vo atav ret hen ober. Heñvel eo ar gudenn evit an holl yezhoù, evit ma chomfent benvegoù mat pe welloc'h, graet evit an amzer kempred, evit an dud en o amzer.

Saludomp kinnigadenn galonek ar skolaer skolveuriat-se a vro-Wened, a asant dilezel un tamm pouez-mouezh e gorn-vro evit bezañ efedus en e vicher, hogen ivez, moarvat, dre ma oar e vo

perzhiek e skolidi – ma talc'hont d'ar brezhoneg, da lavarout eo, siwazh, nemet un nebeudik ! – en ur gevredigezh vrezhonek a vent gant ar bed, ha n'eo ket a-vent gant o farrez pe o c'hanton evel kant vloaz 'zo.

Jean-Claude le Ruyet, a ginnig ivez kemm un disterañ an doare-skrivañ evit ma vo aesoc'h d'an dud distagañ reizh ar brezhoneg. Kinnig a ra chom hep lakaat ur gensonenn galet e dibenn an anvioù gwan. Betek-henn e skrivomp : **Dan ar Braz** ha **braz eo Dan**. Ha padal e vefe reizhpoell skrivañ **braz** abalamour da **brazez**, **brazik**. Skrivañ a reomp ivez **ur sod eo hennezh**, mez **sot eo hennezh** daoust d'ar gerioù deveret **sodez/sodell**, ha daoust ma vez distaget **sod eo hennezh**. **Blot**, a vez distaget gant un **o** hir en desped eus an **-t** dibenn. Skrivañ a ra "*e tegasfe an taol kempenn-se un tammig urzh e-barzh rummad an anvioù-gwan, rak daoust da reolenn 1902³⁸ e vez skrivet e peurunvan ur bern anvioù-gwan gant ur gensonenn-dibenn dous, evel nobl, ruz, jog, kloz, rouez, tag, chag...*"

Moarvat n'eo ket sot derc'hel kont en doare-skrivañ eus hirder ar vogalenn dindan an taol-mouezh, hag eus ar fed ez eus muioc'h a zegouezhioù a glot gant an distagadur reizh pa vez lakaet ur gensonenn dous da zibenn ar gerioù. Marteze zoken e lakfe un termen, *da vat*, da vrezel ar skriturioù a-gevret gant brezel ar misalioù ?

Yann Maneguen

³⁸ Ober a ra anv eus ar c'hensonennoù e dibenn an anvioù-gwan a vez kaletet e skriturioù 1902, 1908 ha 1941.

Daouzek miz an arouezkelc'h 2/2

An elfennoù en natur

Lod kevredadennoù a vez graet dre zivinout, diwar stadañ kenvezañs ur marevezh hag un ergorenn bennak ; lod all a vez graet dre jediñ, diwar poellañ war ar peder elfenn. Ar peder elfenn-se n'int ket dalc'hmat anv endalc'had danvezel-fizikel an traoù, an darvoudoù pe an degouezhioù ; bewech avat e lavaront resis a-walc'h penaos e vez merzet an traoù pe an darvoudoù gant ar bred. N'int ket un damkaniezh fizikel-kimiek ; reolennoù a ren an dec'hmeg hag an diemskiant, ne lavaran ket. Gaston Bachelard en deus displeget kement-se e meur a levr.

An elfenn tan a glot gant kement a verzer evel oberiant, krouer, kreñv, argadus, gourel, kement a leugn an traoù all. An elfenn dour a glot gant kement tra a zo blot, leuniadus, gwregel, degemerus. An elfenn douar a glot gant kement tra a zalc'h krog, a chom, gant kement tra a zo danvezel, digemm, kalet, pennek, pounner. An elfenn aer a glot gant kement tra a zo skañv, sutil, bredel, gant kement tra a zo hedro, techet da fiñval, da lammat pe da dreuzkas traoù all.

Pep tra a c'hall bezañ lakaet en unan eus ar rummadoù-se, hervez an efed en deus war hon dec'hmeg. Lod loened -al leoned da skouer- a zo evidomp skouerioù a argadusted hag a daerentez : klotañ a reont gant an elfenn tan. Loened all, evel an ezen, a zo anavezet evit bezañ pennek : klotañ a reont gant an elfenn douar. An ensavadurioù ivez a c'hall bezañ renket hervez an elfennoù : al luoz hag an dispac'herion a glot gant an elfenn tan ; an tiez-bank, ar gouarnamantoù mirelour, gant an elfenn douar ; ar mammoù, an oberoù a garitez, gant an elfenn dour ; ar c'helaouennoù, gant an elfenn aer, hag all.

An traoù a c'hall bezañ renket ivez hervez ar modoù : un nerzh o labourat war an elfenn tan, da skouer, a vo penndalc'h pa vez oberiant hag argadus (ur bokser, ur prezeger dispac'hel) ; digemm pa vez aotrouniezhus, sur anezhi-hec'h-unan, leun a glod (ar roueed, ar benngadourion), hag hedro pa seblant souzañ evit lezel lec'h d'un aotrouniezh uheloc'h (an aotrouniezh mennet-mat, penndalc'heled an Iliz, ar sportoù-skipailh ma vez lakaet nerzh pep hini e servij an hollad).

Ouzhpenn an daelerezh en elfennoù hag er modoù, ez eus ivez ahelioù an arouezioù kontrol : Tourz-Balañs, Tarv-Krug, Gevelled-Saezhataer, Krank-Gavr, Leon-Skuilher-Dour ha Gwerc'hez-Pesked. Eus ar c'hanedigezh (Tourz) d'ar steuzidigezh en hollved (Pesked), hollad buhez un hinienn a c'hall bezañ displeget hervez an urzh-se. Pep miz a c'hall servij ivez da aroueziañ ur rann resis eus ar vuhez

d'ur mare bennak : Tourz-ego, Tarv-madoù danvezel, Gevelled-barregezhioù bredel, h.a. An urzh-se a c'haller lakaat war meur a skeul war un dro, hep ma teufe ar skeudenn hollek da vezañ displannoc'h evit keloù-se. E giz-se eo ar c'helc'harouezouriezh d'an dec'hmeg ar pezh eo ar poell d'ar prezeg : ur bennaenn-urzhiañ.

An arouezkelc'h a aotre deomp kenurzhiañ holl oberoù hon dec'hmeg en ur c'helc'hiad a enbarzh ar c'hanedigezh, ar c'hresk, ar marv hag an dasorc'hidigezh ; un alc'hwez eo neuze evit euvriñ en hor bred forzh pe ditour diavaez, ha reiñ ster ha "buhez" d'ar bed en-dro deomp, evel ma alie Goethe.

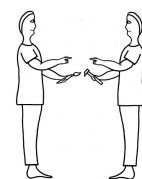
Kravez eo an arouezkelc'h neuze en ur mod, peogwir e ra ul liamm etre hon diemskiant hag an hollved bev. En ur marevezh evel hon hini, ma vezomp bombardet a-vev gant ur yoc'had titouroù dieuvradus a stlejomp warnomp evel ur greskadenn grignbevek eus hor boud, an arouezkelc'h a zo ur benveg evit difenn poell ha yac'hentez.

1. TOURZ. Tan, penndalc'h. Pennkentañ an amzer-nevez : klotañ a ra gant an tommder o vrasaat, ar glazadur o tiglozañ, gant adkregiñ al labourioù er-maez. Aroueziañ a ra ar c'hanedigezh, an dibab dieub, an intrudu, ar varregezh da gemm ar bed en-dro deor. Bondougoù : ober, tagañ, mont-war-raok, levezonañ. Micherioù : ar stourmerion, an araokerion, ar soudarded, ar gefredourion. Ensavadurioù : luoz, strolladoù politikel taer. Organoù ar c'horf : Penn.

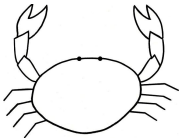

2. TARV. Douar, digemm. Kreiz an amzer-nevez : ar glazadur en e gaerañ, an natur a c'haller sellet outi evel ouzh un daolenn. Aroueziañ a ra ar garantez ouzh ar vuhez war an douar, peurluniezh ar vuhez, ar binvidigezh, an danvez, kement tra a zo stabil er gevredigezh. Bondougoù : perc'hennañ, fiziañ, sevel tiez, lakaat ar genwerzh da vont en-dro. Ensavadurioù : atantoù, pinvidigezhioù bras, mirdioù arz, tisavouriezh. Organoù ar c'horf : beg (emvagañ), gouzoug ha divskoaz.

3. GEVELLED. Aer, kemmesk. Dibenn an amzer-nevez : lieskementiñ an delioù, isranniñ ar skourroù, analiñ muioc'h ar plant. Aroueziañ a ra an darempredoù, ar gumuniezh, ar greskidigezh fonnus ; ar yaouankiz, ar c'hras, kement tra a zo skañv ; ar barregezhioù bredel pe dornel ; ar vreudeur, an amezion. Bondougoù : komz, marvailhat, goulenn, gweladenniñ. Micherioù : kazetenner, kannad, termaji. Ensavadurioù : kazetennoù, stalioù-levrioù, skolioù evit ar vugale,

arzoù-skeudenniñ. Organoù ar c'horf : hentoù an aer hag an dourwad er c'horf.

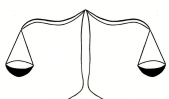
4.KRANK. Dour, penndalc'h. Penn-kentañ an hañv : pignat a ra ar sapr er plant, krouidigezh ar frouezh e diabarzh ar plant. Aroueziañ a ar brazezder hag ar gwilioud, orin loenel an hinienn, ar vamm, an oaled, an natur, ar santimant, an diemskiant, tu gwregel ar bersonelezh. Bondougou : gwareziñ, frealziñ. Micherioù : mamm, mestrez an ti, tolpad poblek. Ensavadurioù : karitez, ospitalioù, bredospitalioù, stad Sokialour. Organoù ar c'horf : stomok, divronn (magañ ha frealziñ).

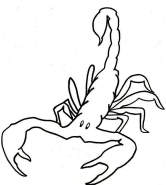
5. LEON. Tan, digemm. Kreiz an hañv : tommder an heol en e greñvañ, puilhentez ha kened ar frouezh. Aroueziañ a ar c'hlod, ar galloud, ar gened, ar vroad, ar meuriad, ar c'hourelezh, ar galloud-engehentañ, ar youl holldrec'hus, galloud an hini kreñvañ.. Bondougou : emziskouez, bezañ meulet, ren, bezañ emskiantek. Micherioù : tad, patriark, rener, roue, krouer (mennozhiou pe arz). Ensavadurioù : an unveliouriezh, ar batriarkiezh, ar c'hoariva, ar festoù. Organoù ar c'horf : kalon.

6.GWERC'HEZ. Douar, kemmesk. Dibenn an hañv : dastum ha mirout an edeier. Aroueziañ a ra al labour uvel evit kenderc'hel da vevañ, ar sujidigezh d'an deverioù pemdeziek, d'an armerzh, d'ar jedadennoù spis. Bondougou : sentiñ, ober an dever, bezañ evezhiek. Micherioù : burevour, renabler, mevel. Ensavadurioù : ar burevouriezh, an diellouriezh, al labouradegoù evit dastum-titouroù hag imbours'hiñ. Organoù ar c'horf : bouzelloù (diforchañ, mirout ha teurel kuit).

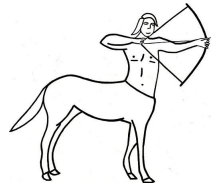

7.BALAÑS. Aer, penndalc'hel. Deroù an amzer-diskar : ar plant a grog da zigreskiñ. Aroueziañ a ra forzh pe aberzh graet evit unan bennak all pe evit an holl; ar c'humuniezh, an eil o klotañ egile, an eured, ar gevatalded. Bondougou : plegañ, kempouezañ, ober ar peoc'h, reiñ e walc'h da bep hini. Micherioù : barner, hanterour, peoc'helour, arz (sonerezh dreist-holl), tredeog. Ensavadurioù : al lezvarnioù, ar manifestadegoù peoc'helour, haolioù mab-den, an eured, forzh pe emglev. Organoù ar c'horf : al lounezh.

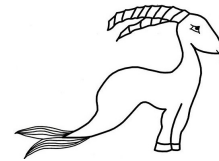
8.KRUG. Dour, digemm. Kreiz an amzer-diskar : breinadurezh ha goñdigezh an delioù war an douar, rivinidigezh an natur. Aroueziañ a ra ar marv, ar c'hemmoù kuzh, an distruj. Bondougou : fallagriezh, dielfennañ, didroc'hañ, gwelet ar pezh a zo e-barzh, flastrañ, disgwiriañ, dispac'hañ, anken, bondougou revel. Micherioù : surjian, mezeg-lezenn,

bredelfenner, dispac'her. Ensavadurioù : ar fizikouriezh atomel, an urzhiataerioù, ar surjianiezh, ar strolladoù dispac'hel. Organoù ar c'horf : fraezh hag organoù revel.

9.SAEZHATAER. Tan, kemmesk. Diwezh an amzer-diskar : an diwezhañ geotenoù a ya da get; an diwezhañ deliennoù a vez devet. Aroueziañ a ra euvridigezh an nerzh er spered, ar vadelezh leun a fiziañs enni hec'h-unan, ar sioulded holldrec'hus, ar startijenn yac'h, ar pellderioù bras, ar mennozhiou ledan. Bondougou : beajiñ, anavezout muioc'h. Micherioù : kardinal, gourdoner, beleg, rener speredel. Ensavadurioù : an Iliz, ar skolioù uhel, an akademiezh, ar senedoù. Organoù ar c'horf : avu.

10.GAVR. Douar, penndalc'h. Penn-kentañ ar goañv : yenc'h-yen an amzer, an holl blant a guzh o buhez dindan an douar. Aroueziañ a ra an tolpadur bredel, ar siriusted, an emgastiz, dibab dieub ar baourentez, ar strivoù hir, an digenvez, kaletted al lezennoù hag ar vuhez. Micherioù : groñsrener, iriennner makiavelek. Ensavadurioù : lezennoù didec'hadus, touloù-bac'h, manatioù, forzh pe labour kalet ha dic'hopr. Organoù ar c'horf : eskern.

11. SKUILHER-DOUR. Aer, digemm. Kreiz ar goañv : an dud a chom er gêr, hag e keit-se e vez prientet addonedigezh buhez ar plant, didrouz dindan an douar.

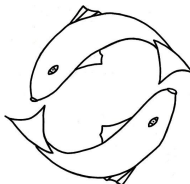
Aroueziañ a ra ezlec'hiañ an natur ouez gant ar metoù denel, adurzhiañ an natur hervez ar spered, ar sevenadur, ar skiant, ar ouiziegezh, aberzh ar youl d'ar wirionez.

Micherioù : gouizieg, lenneg, kelenner, evezhier-bugale. Ensavadurioù : demokratelezh, frankiz politikel, ensavadurioù etrevroadel. Organoù ar c'horf : daoulin ha livenn-gein.

12. PESKED. Dour, kemmesk. Dibenn ar goañv : dour an diskornañ a vag an douar hag a brient an nevez-amzer da zont. Aroueziañ a ra steuzidigezh an hinienn en hollved, ar relijion, an druez hag ar gendruet.

Bondougou : em guzhat en hollad, bezañ unan gant an endro, merzout, kompren, tizhout. Micherioù : sant, mediom, diouganer, met ivez an holl seurtoù tud "mezevellet" : torfedour, mezhier, den foll. Ensavadurioù : relijionoù etrevroadel, ospitalioù, karitez.

Organoù ar c'horf : treid. (lodenoù kizidikañ ar c'horf).

Olavo de Carvalho

Brezhoneg gant **Ewan Delanoy**, embannet evit ar wech kentañ e Planeta, niverenn miz Here 1977,

dindan an titl *Os doze signos do Zodíaco*. Skeudennoù gant **Viviana Delanoy**. N'eo ket bet adskrivet amañ notennoù an destenn orin ; an darn vuiañ anezho a ra dave da levrioù e portugaleg pe spagnoleg diwar-benn an arouezkelc'h.

Evel un den o kaout beli

“Kelenn a rae evel un den o kaout beli, ha neket evel ar skribed”. Mark 1-22

Ne lavar ket : “An Aotrou a lavar kement-mañ” pe “An hini en deus kaset ac’hanon a lavar an dra-se”. Hogen komz a ra en e anv. Hag e oant skodeget gant e gelennerzh, dre ma oa traoù nevez gantañ. Ha petra a oa nevez ? Bez’ e lavare e-unan pezh en devoa lavaret dre ar brofeded. Bez’ e komze en e anv, Eñv en devoa komzet dre ar brofeded. Ne gomze ket evel ur c’helenn, hogen evel Verb Doue e-unan. Ne gomze ket en anv un dreistbeli, hogen en e anv e-unan. Troc’hañ a ra gant beli Doue. *“Lavaret eo bet deoc’h, me a lavar deoc’h”* Mazhev 5. Ar veli-se a-hed e vuhez eo, a roio da Jezuz ar gwir da gomz evel den gant beli ar Peurvoud.

Hogen eus pelec’h e teu ar veli ?

Douevel ez eo hec’h orin. Da Bilat e lavaro Jezuz : *“N’az pije warnon galloud ebet, mar ne vije ket bet roet dit diouzh an Nec’h”* Yann 19-11. Ha Sant Paol a lavar d’ar Romaned : *“N’eus ket a aotrouniezh ha ne zeufe ket eus Doue”*. A-dreñv aozer an aotrouniezh ez eus Aozer bras an aotrouniezh hag a zo Doue e-unan. N’eus ket a aotrouniezh pe aotreadur, ha na vefe ket eus Doue. Dindan Doue eo renket buhez an dud. Bez’ e lavare St Eosten : *“N’eus nemet ul lezenner hepken, ur barner hepken a c’hellfe kendaoniñ ha digablusañ. E pep lec’h ma vez kavet ur gourc’hemenn, un aotrouniezh bennak, ez eo d’an andon e-unan e tleer klask ar bennaenn anezho, da lavarout e Doue, arzer nemetañ, mestr ar bed nemetañ”*. An aozer-mañ, al lezenner-mañ, ez eo an Dreinded wenvidik, rak ar veli ez eo an Tad, ar feiz sentus ez eo ar Mab, ha frouezhusted uhelañ ez eo ar Spered santel.

Petra ez eo dres ar veli

Un nerzh eo ar veli hag a zeu er-maez eus an hini a bled ganti. Evel-se ez eo beli Jezuz un nerzh madoberus evit seveniñ pezh a lavare. Ne c’hell a-hend-all arverañ anezhañ nemet evit mad an dud.

Ouzhpennañ a ra Jezuz un dra bennak nevez da sammad an traoù hag ar boudoù. Bez’ e oar ar skribed, ar gefredourion a vicher, dre m’o deus desket. Evit Jezuz ez eo traoù all, ur strink nerzh ha sklaerder bev ez eo. Ar galloud, an aotrouniezh diouzh doare ar bed n’eo ket diouzh mennozh Jezuz.

Pediñ a ra an hini brasañ da vezañ servijer ha sklav eveltañ e-unan. Bez’ ez eo hervez ma asanto ar feizidi d’an hent-se ma vezint nes ouzh Jezuz. Deskiñ a ra Jezuz deomp da zizoleiñ Doue evel Tad – neket evel Zeus hollc’halloudek, hervez hen vezadenn ar Romaned – hogen evel pennelfenn hor boud hag hor buhez. Skoazell evit bevañ diouzh ar Garantez ha bevañ gant dellid.

Spisaet eo bet gant Jezuz d’e ziskibled petra eo an aotrouniezh : *“Gouzout a rit petra a dremen er broadoù, ar re a vez sellet outo evel pennoù politikel a vestroni o fobloù hag ar pennadurezhioù bras a ra d’o aotrouniezh pouezañ warno. Ne zle ket bezañ heñvel ganeoc’h! E-gin-bev, mar fell d’unan bennak bezañ bras en ho touez, ra vo ho servijer, ha mar fell d’unan bennak bezañ an hini kentañ en ho touez, ra vo sklav an holl”*.

Hag an aotrouniezh embreget gant an Iliz a sklerijenn, a gennerzh, a zieub : ne vezer ket touellet ganti, ne vezer ket digalonekaet ganti, ne vezer ket chadennet ganti d’ar rakvarnoù, d’ar galloudoù emdouell. Bez’e vez bepred ganti ar brasaat, ar greskadurezh. Hag en Iliz, ez eo bepred Pêr hag an ebestel ar re o deus degemeret an aotrouniezh-se digant ar C’hrist, ha neket digant ar beleg-mañ-beleg pe feizoniour-mañ-feizoniour, na digant unan en hon touez. Ha bez’ e vez gant an Iliz hollbadusted un aotrouniezh reizhwiriet dre servij avielek ar wirionez. Ha ret eo klevout an abostol Pêr o tegounañ dizehan da atebion an Iliz : *“Na embregit ket ur galloud aotrouniezhus war ar re bet fiziet ennoc’h”* Pêr 5. An aotrouniezhouriezh³⁹ n’eo nemet ludresadenn un aotrouniezh dalc’het gant un atebeg ha ne vez ket gouestek⁴⁰ a-walc’h. *“Spontet e vez ar re yaouank gant aotrouniezh ar C’hrist, eme Jean Vannier, rak soñjal a reont e vo moustret o frankiz ganti. Ret eo dezho dizoleiñ douster hag uvelded Jezuz”*.

Dre ar Pastor Mat ez eo roet deomp skeudenn gwir aotrouniezh Jezuz.

Youenn Troal

³⁹ Aotrouniezhouriezh : *autoritarisme*.

⁴⁰ Gouestek : *qualifié*.

Keleier berr

Pardon ar Folgoad 2011 : evel boaz e oa kalz a dud en oferenn ar sadorn, a vez lidet e brezhoneg. Moarvat an emgav brezhonek brasañ eus ar bloaz. Evel boaz e oa bet aozet ur birc'hirinadenn vihan gant EAT : atav memez deiz, memez eur, memez lec'h : da 16 eur rik e loc'her diouzh chapel Landouzen An Drenerg da vale war-hed 7 km a-dreuz maezioù Bro-Leon evit en em gavout da 18 eur er Folgoad evit an Oferenn vrezhonek. Dalc'hit soñj evit ar bloavezhioù da zont !

Chapel-Huelin : E Bro Naoned ez eus bet nevez-ijinet ha diazezet ur c'henwarez-klokaat evit ar yec'hed, gant Kretadurioù Sant Erwan, harpet ouzh Kenwarez Sant Varzhin : **Fidelis santé**. Klotañ a ra penn-da-benn gant kelennadurezh an Iliz katolik ha n'eus nemeti ouzh hen ober e Frañs. Prizioù izel dispar a c'hell kinnig, dre ma ne restaol ket dispignoù 'zo n'int ket hervez divezouriezh ar Vuhez (sioc'hanadurioù...) ; ivez dre ma n'eo ket gwir e koustfe keroc'h kretaat un tiegezh gant bugale niverus. 65 euro eo ar skodenn-wareziñ izelañ evit un tiegezh, 29 euro evit un den en e-unan. Reiñ a ra 10 % eus e gengread da aozadurioù dizalc'h oberiant war dachenn sevenadur ar Vuhez, evel "*Choisir la vie*", "*Fondation Jérôme Le Jeune*". Emezelliñ er c'henwarez-se a zo un ober pleustrek-kenañ da stourm ouzh "Sevenadur an Ankoù" ha da chom hep reiñ gwenneg ebet ken evit traoù a ya a-enep hor c'houstiañs. <http://www.fidelis-sante.com>

Sant-Brieg : o tont diouzh Landreger e oa war-dro 1500 pirc'hirin eus an d-« **Tro Breizh 2011** » e iliz-veur Sant-Brieg d'ar 6 a viz eost. Un nebeut lavarennoù brezhonek en deus distaget eskob Landreger ha Sant-Brieg, Denis Moutel e-pad an oferenn-se. Diskleriet en deus edo o klask deskiñ ar yezh.

Kemper : e niv. 33 ar gelaouenn "*Vocations*" ez eus div linenn vihan a gemenn donedigezh **Leanezed abostolek Sant-Yann e Brest** adalek miz Gwengolo.

Rannbarzh Breizh : Pevar eskob Rannbarzh Breizh o deus nevez diazezet ur Font-kellidañ⁴¹ da sikour ar Vretoned yaouank « da adkenemprañ⁴², da adkavout blaz ar vuhez, d'ober sport, seniñ, stagañ gant ur raktres... ». Ar wech kentañ eo e Frañs ma vez gwelet an Iliz o kemer an intrudu da sevel ur Font a seurt-se ez eus bet roet dezhañ un anv brezhonek : **SPI BREIZH**. Dont a raio an arc'hant diouzh embregerezhioù evel Bolloré, Hénaff, Société Générale, ha diouzh embregerien all, kristen pe get. Daou raktres a zo bet dibabet reiñ sikour dezho gant ar Font : adneveziñ Kreizenn Sonerezh Sakr Keranna-Wened hag advarrezkadur Kleub

Yaouaerien Breizh e Roazhon (unan eus ar c'hleuboù-sport koshañ e Breizh, a-benn gellout degemer an dud nammet). Siwazh n'o deus ket pedet c'hoazh ar pevar eskob o breur eus bro-Naoned da gemer perzh en embregadenn-se hag e chomont gennet evel-se gant ur Vreizh vac'hagnet.

Ampoezon al laikouriezh : e miz Meurzh e oa bet nac'het gant maer kêr Aurenja (Orange) Provañs pourchas boued halal daoust da c'houlell kevredigezh kerent ur skol-bublik, hag implijet en doa arguzenn al laikouriezh dre ma oa anat e vez arc'het boued halal diwar abegoù relijiel. Kalonek eo bet ar maer a vez gourdrouzet gant an Islamourion, met evel kristenion ha Brezhoned, e ouzomp mat ez omp barnet d'ar marv gant sevenadur laikelour ar Stad C'hall, a implij dres an hevelep laikouriezh a-enep dimp. Hogen daoust hag eñ e vije gouest an Ao. Bompard da empentiñ ur patrom kevredigezh nevez a-grenn a ziberc'hennfe a-grenn ar Stad hag he ledaozadurioù (kabestret dre ar skorennoù : skolioù, komunioù, meziennnoù...) diouzh ar Sevenadur a zo margodennet ganti d'en em ziskouez evel an aotrouniezh speredel nevez, hollvedelour, renet gant ur Boud faltaziek, anvet "Pobl" pe "Bolontez Jeneral", ha gouleviet e gwirionez e kuzh gant ur vour'hizelezh angristen abaoe tri c'hantved da vihanañ. Poellekoc'h e vefe da Bompard lavarout krenn ha krak ha dibilpouz. e fellfe dezhañ gwareziñ ar c'hultur katolik kornogat

Naoned : da Sul Fask e oa bet aozet un emgav **eukoumenek** e « Leurgêr ar Roue » e kreizkêr Naoned gant ar gatoliked, ar brotestaned hag ar gristenion all. Kement-se ne blijas ket da vaer PSF an Naoned, an **Ao. Ayrault**, a embannas e kar gwelloc'h e **chomfe ar relijionoù er stern prevez nemetken**. Atav ar memes kanaouenn. Padal, an doujañs d'ar c'hredennoù relijiel n'eo ket nac'h outo d'en em ziskouez, ha pergen pa vez diskleriet hag aotreet d'henn ober gant ar prefetioù, evit chom hep direnkañ an urzh publik.

Mers-el-Kebir : e miz Gouhere 1940, pa oa bet kaset d'ar strad gant Breizh-Veur ul lodenn eus lestraz-brezel Frañs, e oa bet lazhet 1297 martolod, Bretoned ar braz anezho. 1297 kroaz wenn a voe plantet en ur vered troet ouzh an aod, a voe dalc'het a-zoare betek 1962. E 2005 e voe dismantret-naet ar vered : diskaret an holl groazioù anezhi gant Muslimiz. E 2007 e voe paet al labourioù da adkempenn ar vered gant maodiernezh c'hall "an difennerezh broadel". Hep ar c'hroazioù avat.

Anjev, Malastreg : Kelc'hliher an 2/2/2005 diwar-benn al lañkelezh en tiez-yec'hed a-berzh stad a verz ouzh an implijidi « *kement dilhad a rafe dave d'o relijion* ». En em harpañ a ra war diviz lez-varn amaezhel Bariz ar 17/10/2002 : "*ar wazourien n'o deus ket ar gwir da ziskouez o c'hredennoù relijiel,*

⁴¹ Font-kellidañ : *Fonds de dotation*

⁴² Adkenemprañ : *se réinsérer (dans la société)*

pergen diwar o doare d'en em wispañ". **A-enep ar ouel islamek** e oa bet divizet ivez lezenn 2004 a vir ouzh ar skolidi da zougen arouezioù « **tre a wel d'an holl**⁴³ ». An urzhioù leanezed katolik a fell dezho derc'hel d'o dilhad a relijion a zo lakaet nec'het, e Breizh dreist-holl Eostenezed Malastreg, Gouareg, Gwengamp ha Montroulez ha Servijerezed ar re Baour Brest ha Roazhon, rak ne c'hellont ket mui ober stajoù en Ospitalioù a-berzh-stad na tremen an arnodennoù all da dapout diplom ar c'hlañvdiourezed o deus ezhomm anezhañ evit ober war-dro ar glañvourien. En anv ul laikouriezh arloupet hag en abeg da gudenn ar ouel islamek, **ne anavez mui ar Stad-C'hall gwir sakr hol leanezed** a zilez o dilhad eus « *ar bed* », n'eo ket en abeg ma vefent rediet gant ur c'hiz sevenadurel-relijiel estren a-grenn diouzh gizioù Frañs, evel e degouezh ar muzulmanezed, met dre un dibab krenn, a zo displeget evel-henn gant sant Paol « *Diwisket hoc'h eus diwarnoc'h an den kozh, gant e oberoù, ha gwisket an den nevez, an hini a antre muioc'h-mui en anaoudegezh wirion dre nevesaat diouzh skeudenn e grouer* » (Kol. 3, 9-10). Evel da vare an Dispac'h ha lezennoù Combes e deroù an 20vet kantved e klasker afer ouzh leanezed dinoaz, ha ne c'hellont ket en em zifenn pa ne gomprenet mui ster gwirion o gwiskamant en ur gevredigezh digristenaet-naet.

Pariz : ur gouel nevez a zo bet savet gant ar relijion C'hall, Gouel al Lañkelezh, d'an 9 a viz Kerzu, derc'hent Gouel an Itron Varia Krouet Dinamm.

Naoned : evel Andres Serrano en Avignon hag e « *bPiss-Christ* », ez eus bet graet en Naoned un diskouezadeg bet anvet “*Apparitions*” (emziskouezadennoù) gant **Soazig Chamillard**. Delwennoù eus ar Werc'hez Vari (hini Lourda), bep a livioù gweliaj dezho : treuzgwisket e squaw, Superwoman, sunerez-gwad, dispac'herez, kosmonotez, sentorez (plac'h-marc'h), ha div zelwenn lesbian anezhi oc'h en em boket dindan banniel “kanevedenn an heñvelrevourien”. An eskob n'en deus ket klemmet.

Klizun : 25 000 bennak a dud a gemeras perzh e-pad tri devezh, en **Hellfest** (Fest an Ifern). Arouezioù a-enep kristen e-leizh a vourr ar « Fest »-se diskouez (kroazioù war an tu gin, oferennoù satanek...) ha komzoù saoznek feuls-tre **a-enep ar relijion gristen** : « Ar vampired a dag an Iliz/ Frikomp ar beleg santel/ Troomp ar Groaz war-zu an Ifern/ Tridit e tantad Satan/ Deuit d'am c'haout, Aotrou a boultrenn/Hol lezit da dañva ho faot ». Anvioù ar strolladoù a zo helavar-kenañ : Morbid Angel, Belphegor, Apocalyptica. 460.000 euro a skoaziadoù a oa bet roet evit ar bloaz-mañ. 600.000 a vo roet ar bloaz a zeu...

Lambal : person Lambal en deus embannet en e gannadig-parrez eus miz mae e rank ar vugale a resev Hor Salver evit ar wech kentañ hen ober « *en o*

sav » hag « *en o dorn* ». Embann a ra perak war div bajennad bet skrivet gant Christian Salenson (kelaouenn *Repères*) ha gant Henri Denis (« *feizoniour akuitaet war Goursened Vatikan II* »). Hon Tad Santel e Roma a lavar dres ar c'hontrol.

New-York : DSK a oa bet lakaet e penn an FMI gant skoazell N. Sarkozy daoust ma oant sañset bezañ enebet evit abegoù politikel. Gant Christine Lagarde o kemer penn an FMI da heul DSK ar gastaouer e weler mat ez int holl perzhiek en « **UM-PS** » hag en un oligarkiezh hollvedel mennet da sevel ur gouarnamant evit ar blanedenn a-bezh.

E-pad an hañv dre ar bed : estreget an **Enkadenn gellidel**, a zo grevus, sur a-walc'h, ez eus bet ivez **ar JMJ e Madrid** gant an Oferenn gant ur milion hanter a dud en-dro da vBenead XVI. Bez'ez eus bet ivez afer Bayonne gant diwar-benn muntroù war zigarez helazhañ hag hep asant ar glañvourien o deus roet tro d'ar meziennoù da ober **bruderezh evit an Helazherezh** ur wech c'hoazh. Diwar-benn ar muntrer ha **frankvason Norvegiat** ez eo bet diskleriet gant ar meziennoù ez eus un anterinour kristen anezhañ ! En Italia ez eus bet ur **argerzh-divrudañ a-enep an Iliz**, bet kroget gant unan eus pennoù bras ar frankvasonerezh en Italia, o reiñ da grediñ ne bae an Iliz tailh ebet. Paeañ a ra 4,5 milion a euroioù. Er Stadoù Unanet e seblant **ar Republikaned e tailh da c'hounid an dilennadegoù** da envel kadoriad ar C'hevread. Kalz eus ar Republikaned a zo war ar renk a lavar bezañ a-enep an diforc'hañ-bugale.

Siria : « Kalz a dud a zo en etremar diwar-benn an **Islam** hag a vo prest dizale d'en em dreiñ ouzh ar feiz kristen. Ret eo dimp derc'hel c'hoazh dek pe ugent vloaz » eme Arc'heskob melkit Alep, daoust pegen risklus ez eo bezañ kristen er broioù-se. Pedomp ha greomp pinijenn evito.

Budapest : Massimo Introvigne, dileuriad an OSCE (Aozadur evit ar Surentez hag ar C'henlabour en Europa), en deus diskleriet e vez **lazhet ur c'hristen bep pemp munutenn** en abeg d'e feiz. 105.000 bep bloaz. « Seurt sifroù a rank bezañ garmet dre holl rak ar gwaskerezh a-enep kristen a zo ar skoilh pennañ pa gomzer eus gwallziforc'hadur kravezel »

Louvain : Herman Lys, kelenner war Gwir ar vezekniezh e skol-veur gatolik ar gêr-se e bro-Velgia en deus diskleriet « n'eo ket diwirheñvel e vefe sellet a-benn ar fin ouzh ar greadoù helazherezh kaset da benn gant mezeion, evel greadoù dibouez (pe ordinal). »

Filipinez : ar vro-se a zo ar riezstad nemeti (gant ar Vatikan...) er bed e-lec'h n'eus ket ar gwir da dorddimeziñ. Memestra e klask « Sevenadur an Ankoù » mont war-raok eno dre un danvez-lezenn anvet « *yec'hed ha gouennañ* », a glask lakaat kabestr war ar ganedigezhioù ha degemer evel-se an **hilastalerezh**.

Indez, Sina : dre vras e vez ganet nebutoc'h a verc'hed e Bro-Indez. 914 merc'h e skoaz 1000

⁴³ « *ostensiblement* » eo ar ger dik e galleg.

paotr. Dek vloaz 'zo e oa 927 merc'h e skoaz 1000 paotr. Dleet eo d'an **diforc'hañ-bugale**, pergen er familhoù bourc'hiz, pa c'hortozont un eil bugel a zo ur plac'h, ha p'o devez bet unan dija. Kement-se

daoust ma 'z eus ul lezenn abaoe 1996 a zifenn diskuliañ d'ar familhoù rev ar groueell. Ar memestra a gaver e Sina : ganet e vez pemp paotr evit peder flac'h.

Mererezh : 13 € eo ar skodenn emezellañ da EAT a ro ar gwir da resev *Kannadig Imbourc'h* (16€ er-maez ar C'hwec'hkogn). Talet e vez e penn-kentañ ar bloaz (pemp kasadenn da vihanañ). Ar chekenn a zo da gas war anv **EAT** pe **Imbourc'h** da : E.A.T., c/o Yann MIKAEL 12 straed René Giraud 44130 BLAEN - Roll an niverennoù pe oberennoù n'int ket c'hoazh diviet a c'heller kaout o skrivañ pe war : <http://pagesperso-orange.fr/kannadig/>

Skridaozerezh : Ar pennadoù a zo da gas da : jean-mariemichel@neuf.fr , pe dre ar Post da rener Kannadig Imbourc'h : Yann MIKAEL, 12, Straed René Giraud, 44130 BLAEN. Ar pennadoù ne engouestlont nemet ar re o deus skrivet anezho. Moulet ez-prevez gant an embanner : **Emglev an Tiegezhioù** Kergreven 29800 Trelevenez. ISSN : 1144 357X